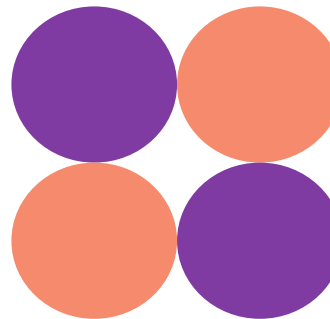
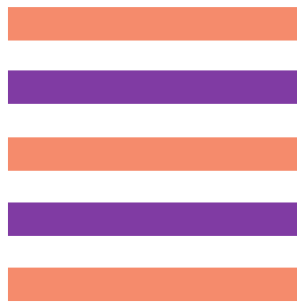
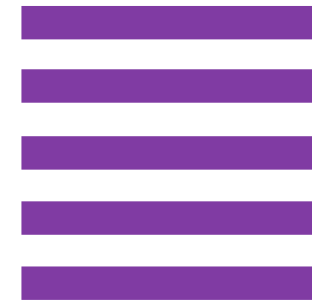

toim. Leena Unkari-Virtanen

pedagogisia reseptejä

säveltämisen ohjaukseen

PEDAGOGISIA RESEPTEJÄ SÄVELTÄMISEN OHJAUKSEEN

© Metropolia Ammattikorkeakoulu ja tekijät 2022

Julkaisija: Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimittaja: Leena Unkari-Virtanen

Ulkoasu ja taitto: Sini Strandberg, Taiga Rapinat ja Pia Tuomola

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja

OIVA-sarja 47

Helsinki 2022

ISBN 978-952-328-328-2 (pdf)

ISSN 2490-2055 (pdf)

www.metropolia.fi/julkaisut

www.metropolia.fi/sape

sapettajat.metropolia.fi/

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä pois lukien julkaisussa olevat kuvat.

Julkaisu on tuotettu osana DigiSäpe-täydennyskoulutushanketta, jota rahoitti Opetushallitus. Koulutuksessa kokeiltiin erilaisia digitaalisia työkaluja säveltämisen ohjaamiseen. Hanketta toteutti Metropolia Ammattikorkeakoulu yhteistyössä Taideyliopiston Sibelius-Akatemian ja Helsingin yliopiston opettajankoulutusyksikön kanssa vuosina 2020–2021.

Sisällys

Hakemisto	4
Lukijalle	5
Asioiden kuvaaminen omalla soittimella	6
Tiina Kukkula	
Oma ääni ja kuvapartituuri	7
Veera Hautsalo	
"Toi kuulosti sadepilveltä!" – puhelimen sanelimen hyödyntäminen oppilaan sävellysprosessissa	8
Kirsikka Ojala	
Yhdestä moneksi	10
Inkeri Jaakkola	
Loopit testiin – pieni sävellys looppien avulla BandLabissa	11
Tiina Vartiainen	
Pentatoninen asteikko	13
Katja Peltonen	
Äänimaisema	14
Hanna Leskinen	
Omien kanta-aottavien laulujen tekeminen	15
Tiina Rostela	
3x3	17
Pauliina Vuorinen	
Keksi melodian sävelet	19
Annika Gummerus-Putkinen	
Teesejä säveltämiseen, songwritingiin ja näiden opettamiseen	20
Sami Kainulainen	
Kirjoittajat	21

Hakemisto

Kaikille	Teesejä säveltämiseen
Koulut ja musiikkiopistot, ryhmätehtävä, kaikenikäiset	Yhdestä moneksi
Koulut ja musiikkiopistot, ryhmätehtävä, kaikenikäiset	Pentatoninen asteikko
Koulut ja musiikkiopistot, yksilö- tai ryhmätehtävä, 15–18-vuotiaat	3 x 3 -musiikillinen elämäkerta
Koulut, ryhmätehtävä, 12–14-vuotiaat	Loopit testiin
Koulut, ryhmätehtävä, 15–18-vuotiaat	Äänimaisema
Koulut, ryhmätehtävä, 12–18-vuotiaat	Kantaaottava laulu
Instrumenttiopetus, ryhmätehtävä, kaikenikäiset	Oma ääni ja kuvapartituuri
Instrumenttiopetus, yksilötehtävä, kaikenikäiset	Asioiden kuvaaminen omalla soittimella
Instrumenttiopetus, yksilötehtävä, 8–14-vuotiaat	Sadepilviä puhelimella
Instrumenttiopetus, yksilötehtävä, 12–18-vuotiaat	Keksi melodian sävelet

Miten käyttää digitaalisia välineitä opetuksessa? Tässä reseptikokoelmassa esitellään säveltämisen opetukseen kymmenen hyväksi testattua pedagogista reseptiä, joissa hyödynnetään digivälineitä tai opetetaan etänä.

Julkaisu on viimeinen Säveltämisen pedagogiikkaa (Säpe) -koulutuksissa kehitellyistä pedagogisista ohjekirjoista. Säpe-koulutukseen osallistui vuosina 2016–2021 yli 300 musiikin opettajaa eri oppilaitoksista eli peruskouluista, lukioista, musiikkioppilaitoksista tai vapaasta sivistystyöstä. Osallistujat toteuttivat koulutuksessa säveltämisprojektin omassa oppilaitoksessaan oppilaittensa kanssa. Osa projekteista on muotoiltu pedagogisiksi resepteiksi.

Monet reseptit tarttuvat opetussuunnitelmien tuomiin uusiin haasteisiin, esimerkiksi seuraaviin:

- Miten aloittaa säveltäminen lasten tai aloittelijoiden kanssa?
- Miten ryhmä voi säveltää yhdessä?
- Miten opettaja voi ohjata säveltämistä, kun ei ehkä miellä itseään säveltäjäksi?

Tämä julkaisu antaa vinkkejä siihen, miten säveltämisen opettamisen ja ohjaamisen voi aloittaa ja miten edetä siinä pidemmälle edistyneiden oppilaiden kanssa. Löydät lisää reseptejä ja vinkkejä sekä pohdintoja säveltämisen pedagogiikasta [Säpe-sivustolta](#).

Helsingissä 13.12.2021

Leena Unkari-Virtanen

Asioiden kuvaaminen omalla soittimella

Reseptin lähettäjä

Tiina Kukkula

Mille ikä-/kohderyhmälle

kaikille instrumenttitunneilla käyville

Työskentelyyn tarvittava aika

5–10 min

Pedagoginen tavoite

- erilaisten sointivärien etsiminen
- uusien musiikillisten ideoiden löytäminen

Työtavan kuvaus

Kuvataan omalla soittimella improvisoiden, miltä eri asiat ja tilanteet kuulostavat. Esimerkki: Miltä revontulien liike kuulostaa? Soiva lopputulos on muutaman sekunnin mittainen, ja se voidaan myös nauhoittaa ja sitä voidaan käyttää osana BandLabissa tehtävää sävellystä tai se voi olla alkuidea tulevalle sävellyksprojektille.

Oma ääni ja kuvapartituuri

Reseptin lähettäjä

Veera Hautsalo

Mille ikä-/kohderyhmälle

instrumenttiopetuksen ryhmätunnit

Pedagoginen tavoite

- yhteissävellys
- kuvapartituurin luominen ja hahmottaminen
- luovuuden ja keksimisen lisääminen

Työskentelyyn tarvittava aika

4–5 peräkkäistä ryhmätuntia. Tehtävä on suunniteltu niin, että ryhmätunnista käytetään siihen vain osa.

Miten opettajan tulisi valmistautua

Oppilaalla on oma soitin ja muistiinpanovälineet. Käytössä on myös mieluiten yhteinen taulu tms. Opettaja kirjoittaa koko ajan taululle esiin tulevia ehdotuksia muistiin. Tehtävän voi toteuttaa sovellettuna myös etäopetuksessa.

Työtavan kuvaus

Valitaan yhdessä sävellyksen yläotsikko, esim. Talvi, Öinen metsä, Huvipuisto tms. Yhdessä keksitään ja luetellaan sanoja kuvaamaan, mitä kaikkea tähän ympäristöön tai aiheeseen liittyy. Jokainen oppilas valitsee 1–2 sanaa, joista suunnittelee seuraavalle tunnille niitä kuvaavan äänen tai sävelkuvion joko omalla tai soittimensa äänellä.

Toisella tunnilla jokainen oppilas opettaa toisille keksimänsä äänen/sävelkuvion ja niille keksitään graafiset merkit eli piirrettävät kuvat. Seuraava kotitehtävä on suunnitella ja piirtää näillä merkeillä ehdotus sävellyksen kokonaisuudesta. Rakenteessa voi ilmentyä mm. sävellyksen muoto, huippukohta, tarina, tutti- ja soolokohtia.

Kolmannella tunnilla jokainen esittelee piirroksensa, kaikista valitaan yhteisesti parhaat ideat tai innostavin piirustus, muokataan kokeilemalla ja soittamalla kokonaisuutta.

Lopuksi harjoitellaan sävellyksestä esitys. Esityksen harjoitteluun käytetään tarvittava aika seuraavilta tunneilta.

”Toi kuulosti sadepilveltä!”

– puhelimen sanelimen hyödyntäminen oppilaan sävellysprosessissa

Reseptin lähettäjä

Kirsikka Ojala

Mille ikä-/kohderyhmälle

resepti testattu 8–14 -vuotiailla piano-oppilailla

Pedagoginen tavoite

- saada oppilaat tarkastelemaan uudella tavalla omaa soittoaan ja musiikillisia ideoitaan
- luoda oppilaalle onnistumisen kokemuksia oman luovan keksimisen suhteen
- käyttää äänitystä apuna sävellysprosessissa ideoiden tallentamisessa sekä arvioinnissa

Työskentelyyn tarvittava aika

Sävellysharjoitukset toteutettiin kunkin oppilaan omilla soitotunneilla viiden tai kuuden soittotunnin aikana.

Miten opettajan tulisi valmistautua

Puhelimen sanelimen lisäksi käytössä olivat myös perinteiset kynä ja paperi, joiden avulla ideoita merkattiin ylös esimerkiksi sointumerkein, kuvin ja sanallisin ohjein. Sävellysideoiden kokeilemisessa ja soittamisessa käytettiin pianoa.

Työtavan kuvaus

Tavoitteena on saada aikaan oma nimetty sävellyks, joka prosessin lopussa äänitetään kokonaisuudessaan puhelimen sanelimella. Äänittämisen tarkoituksena oli sekä tallentaa muistiin keskeneräisiä luonnoksia että arvioida omaa tekemistä prosessin aikana ja sen jälkeen.

Jokaisen oppilaan kohdalla lähdettiin liikkeelle improvisaatioharjoituksesta, jossa opettaja soitti sointutaustan ABA-rakenteiseen kappaleeseen ja oppilaat improvisoivat melodian. Pienemmillä oppilailla sävellystä lähdettiin kehittämään tämän harjoituksen pohjalta ja sävellyks rakentuikin suurimmaksi osaksi ainoastaan melodian keksimisen varaan opettajan soittaessa sointutaustan. Isommat oppilaat keksivät kokonaan oman sävellyksen sointuineen ja melodioineen.

Esimerkkejä ja käyttövinkkejä

Ideoinnissa äänitys toimi hyvin, sillä hyvän idean putkahaessa päähän sen saattoi heti soittaa ja äänittää. Varsinkin isommilla oppilailla äänittämistä saattoi käyttää hyvinkin joustavasti apuna keksimisessä, kun omaa soittoa sekä äänitettiin että kuunneltiin. Pienemmillä oppilailla äänitys tehtiin ja kuunneltiin yleensä vain kerran tunnin lopussa, sillä äänityksen kuunteleminen tuntui välillä vaativan liikaa keskittymistä. Pienetkin oppilaat kuitenkin kuuntelivat äänitystä itsenäisesti ja soittivat sitä myös vanhemmilleen, mikä osaltaan kertoo onnistumisen sekä ylpeyden tunteiden kehittymisestä omaa luovuutta kohtaan.

Musiikillisten osatekijöiden arvioinnissa äänittäminen toimi myös hyvin sekä isommilla että pienemmillä oppilailla. Kaikki tekivät havaintoja ainakin tempossa pysymisestä ja tunnelmasta. Parannusehdotuksena itselleni sekä muille äänitystä hyödyntäville kehottaisin opettajia valitsemaan tarkasti ennen kunkin äänityksen kuuntelemista tietyn parametrin, jonka kuuntelemiseen oppilas keskittyy, kuten vaikkapa dynamiikka tai rytmi. Tällöin sävellyksessä voidaan keskittyä kehittämään yhtä asiaa kerrallaan ja oppilaan soittokin saattaa yleisesti kehittyä.

Äänitys tuli mukaan kuvioihin jo heti ensimmäisestä tunnista, jonka aikana äänitettiin improvisaatioharjoitus. Jo ensimmäisestä äänityskerrasta lähtien oppilaan oli tarkoitus arvioida sekä omien ideoidensa toimivuutta että yleisten musiikillisten parametrien, kuten tempon, rytmin, harmonian ja sointivärien toimivuutta soitossaan. Tunneilla sävellystä ehdittiin kehittää aina tiettyyn pisteeseen saakka, jonka jälkeen oppilaan tehtäväksi jäi tunnilla tehtyä äänitystä hyväksi käyttäen jatkaa sävellystä itsenäisesti opettajan ehdottamalla tavalla.

Läksynä saattoi olla esimerkiksi b-osan sointujen keksiminen, säestyskuvion muokkaaminen tai kappaaleen melodisen päätöksen pohtiminen. Tunnilla kappaletta jälleen työstettiin eteenpäin, jonka jälkeen äänitettiin uusi versio. Sen pohjalta oppilas edisti kappaletta itsenäisesti taas eteenpäin.

Viimeisen äänityskerran jälkeen valmista, nimettyä sävellystä arvioitiin yhdessä ja keskusteltiin yleisesti säveltämisen haasteista sekä prosessiin liittyvistä onnistumisista.

Yhdestä moneksi

Reseptin lähettäjä

Inkeri Jaakkola

Mille ikä-/kohderyhmälle

yläkoulukäiset oppilaat peruskoulussa tai musiikkioppilaitoksessa

Pedagoginen tavoite

- ryhmätyötaitojen kehittäminen
- sekvensseriohjelman ydin toimintoihin tutustuminen
- sävellyksen laatiminen hyvin rajatusta materiaalista
- musiikillisen mielikuvituksen kehittäminen

Työskentelyyn tarvittava aika

—

Miten opettajan tulisi valmistautua

Tarvittava välineistö:

- tietokone
- BandLab-ohjelma
- älypuhelin

Työtavan kuvaus

Äänitetään puhelimella jokin yhdessä valittu äänitapahtuma: esim. kaupunkiympäristön tai luonnon ääniä, akustisella soittimella soitettu tai laulettu lyhyt aihe tai sointu tms.

Siirretään äänitapahtuma BandLab-projektiin.

Sävellys syntyy äänitapahtumaa kopioiden, muokaten ja muokattuja ääniä eri tavoin sommitellen. Yhtä raitaa käytettäessä äänitapahtuma voidaan pilkkoa profiililtaan erilaisiksi katkelmiksi, joita kopioidaan ja sijoitetaan sävellykseen halutulla tavalla. Äänitapahtumaa voidaan varioida dynaamisesti tai ääntä kaiuttaen. Jos käytetään useampaa raitaa, eri raidoille sijoitetut tapahtumat muodostavat polyfonisen tekstuurin. Kukin raita (polyfonian stemma) voidaan profiloita ominaisuuksiltaan erottuvaksi.

Kokonaisuuden suunnittelussa hyödynnetään musiikin kerronnallisuutta ja opetellaan musiikillisen draaman sanallista kuvailua. Sävellyksen kesto voidaan rajata etukäteen. Samoin voidaan sopia, mikä työskentelyn vaihe on kenenkin vastuulla.

Vaihtoehtoinen toteutus

Yhden yhteisen sävellyksen sijaan jokainen oppilas laatii äänitapahtumasta oman sävellyksensä. Tämä projekti havainnollistaa, miten samasta materiaalista voi syntyä hyvin erilaisia kappaleita.

Loopit testiin – pieni sävellys looppien avulla BandLabissa

Reseptin lähettäjä

Tiina Vartiainen

Mille ikä-/kohderyhmälle

peruskoulun 6.–8.-luokkalaiset

Pedagoginen tavoite

- harjoitella ja tutustua looppien avulla säveltämiseen
- opetella käyttämään BandLab-äänitysohjelmaa

Työskentelyyn tarvittava aika

2–4 oppituntia + kuuntelumatina (noin 1 oppitunti)

Miten opettajan tulisi valmistautua

- Luo edu.bandlab.com-sivustolle oma luokka ryhmällesi.
- Jaa tunnukset oppilaille.
- Muistuta oppilaita ottamaan omat koneet ja kuulokkeet mukaan.
- Opettaja pystyy arvioimaan teokset suoraan alustalle kuuntelun jälkeen.

Työtavan kuvaus ja oppilaiden ohjeistus

Tarkoituksena on tehdä oma lyhyt sävellys looppien avulla. Nyt saa leikitellä!

Ohjeistus

1. Avaa tehtävät.
2. Klikkaa BROWSE LOOPS.
3. Valitse mieluisa teema (voit kuunnella teemaa painamalla kolmiota).
4. Tyyli on vapaa.

Minimivaatimukset

Tehtävässä täytyy olla vähintään 3 raitaa (=3 eri soitinta), ja sävellyksen keston tulee olla vähintään 4 tahtia. Saa olla enemmänkin!

Kun palautat kirjoita kuvaukseen (description) seuraavat asiat

- Mikä on kappaleen nimi?
- Mitä tunnelmia haluat luoda kappaleella?

Vinkkejä

- Käytä saman pakkauksen loopeja. Ne toimivat hyvin yhteen.
- Voit kopioida loopin painamalla ctrl+c ja liittää ctrl+v.
- Aloita rumpukompista ja lisää vasta sitten muut soittimet.

Nautiskele! Leikittele! Innostu!

Muita huomioita

Minimivaatimukset ovat todella lyhyet, mikä tarjoaa oppilaille mahdollisuuden käyttää aikaa looppien kuunteluun ja kokeiluun. Minimivaatimuksien idea on tarjota ainoastaan vähimmäisvaatimukset, jolloin onnistumisen kynnyks on todella matalalla. Korostan työskennellessä, että minimivaatimukset voi ja kannattaa ylittää.

Tehtävän jälkeen olemme pitäneet yhdessä kuuntelumatinean, jossa olemme kuunnelleet anonyymisti kaikkien teokset. Matineassa jokaisen teoksen jälkeen pidän pienen keskustelun, jossa oppilaat saavat kertoa mielikuvia kuullusta. Tässä on tärkeää korostaa, ettei kenenkään työtä saa arvostella hyväksi tai huonoksi.

Pentatoninen asteikko

Reseptin lähettäjä

Katja Peltonen

Mille ikä-/kohderyhmälle

musiikkiopisto tai koulun
musiikintunti

Pedagoginen tavoite

- opetella tunnistamaan ja käyttämään pentatonista asteikkoa
- opetella tunnistamaan kapaleiden rakenteita
- opetella seuraamaan kapellimestaria

Työskentelyyn tarvittava aika

Kesto 1 oppitunti (45–60 min)

Miten opettajan tulisi valmistautua

Käytössä eri soittimistoa, joko oppilaiden omat instrumentit tai koulusoittimia: Boomwhackers, ukulele, kantele, basso jne. Käytettävät äänet voivat olla esim. d, e, f#, a, h.

Esimerkkejä ja käyttövinkkejä

Lopputulos voidaan tallentaa ja ottaa käyttöön seuraavalla tunnilla esim. pohjana äänimaisemateokselle.

Työtavan kuvaus

Pentatoninen kuoro ja orkesteri

- Aluksi kerrataan musiikin rakenteita ABA, ABABB ym.
- Pentatonisen asteikon sävelet soitetaan ja lauletaan malliksi, ja niitä toistetaan hetken aikaa. Oppilas valitsee 1–5 ääntä, joita soittaa tai laulaa.
- Jaetaan ryhmä kahteen: A- ja B-ryhmiin. Ryhmä valitsee jonkun äänen ja sille rytmin, jota jää laulamaan/soittamaan. Koko ryhmä laulaa/soittaa.
- Opettaja/kapellimestari johtaa tai näyttää lapulla, kumpi ryhmä milloinkin on vuorossa, A vai B.
- Opettaja voi kirjata ylös, minkälainen rakenne lauluun tällä tavalla tulee.

Pieniä melodioita d-pentatonisen sävelillä

- Oppilas valitsee itselleen (yhden äänen), jolle keksii rytmin. Vaihtoehtona on yksinkertainen melodia = A.
- Seuraavaksi keksitään rytmille/melodialle vastaus = B.
- Oppilaat ovat vuorollaan kapellimestareita ja ohjaavat esitystä tai näyttävät taululla tai lapulla rakenteen.
- Jos tarvitaan lisää haastetta, voi lisätä soolo-osuuden C, jolloin rakenne esim. = ABABCBB, ja käyttää edellisessä kohdassa tehtyä rakennetta.
- Lopuksi voidaan lisätä esimerkiksi nyanssit (F, mf, mp, p).
- Kapellimestari voi näyttää taululla tai kädellä, mitä nyanssia milloinkin haluaa ja millä rakenteella!

Reseptin lähettäjä

Hanna Leskinen

Mille ikä-/kohderyhmälle

Tämä projekti sopii isommille oppilaille parhaiten. Sen voi toteuttaa myös yhteisprojektina peruskoulun kummioppilaiden kanssa. Pienet kuvittavat teosta tai yhdessä heidän kanssaan luodaan taustatarinaa. Äänien äänittämiseenkin voivat pienet osallistua.

Pedagoginen tavoite

- tutustutaan luovaan tekemiseen yhdessä
- yhteistyötaitojen kehittäminen
- ryhmässä tehtävä sävellys

Työskentelyyn tarvittava aika

—

Opettajan valmistautuminen ja välineistö

- omat mobiililaitteet (äänitys)
- tietokoneet (BandLab-sekvensseri)
- pilvipalvelu (Google Drive, Microsoft Classroom, Microsoft OneDrive ym.)

Työtavan kuvaus

Aluksi katsotaan YouTubesta opetusvideoita BandLabin käytöstä opettajajohtoisesti.

Opettaja kertoo projektista. Ideana on tehdä omia äänitteitä yhdistelemällä lyhyt ääniteos.

Oppilaat äänittävät esim. puhelimen sanelimella ääniä. Äänit voivat olla soittimista tai mistä vaan oppilaiden keksimästä materiaalista. Niitä voi äänittää ulkonakin – mielikuvitusta mukaan. Projektia voi myös tehdä pienryhmässä.

Äänien kehittämistä voi helpottaa, kun projektille keksitään tarina, kuva tai tapahtuma taustaksi. Tarina voi olla historian, ympäristöopin, kirjallisuuden tai mistä vaan muusta opetussuunnitelman kohdasta nouseva kokonaisuus. Tarkoitus on tehdä asia kuunneltavaksi äänimaisemaksi. Projektin on tarkoitus olla monialainen. Äänimaiseman voi myös kuvittaa tai siihen voidaan luoda video. Toisaalta teos voi olla vain äänimaisema ilman mitään taustatarinaa.

Äänitteet tallennetaan pilvipalveluun. Pilvipalvelusta äänitteet voi siirtää BandLabiin omiksi ääniraidoiksi. Oppilaat saavat vapaasti kokeilla ohjelmaa ja tarvittaessa käyttää myös BandLabin omaa äänimateriaalia.

Kuvan ja äänen yhdistämiseen on monia vaihtoehtoja. Opettaja voi määrätä, millä ohjelmalla tämä tehdään tai antaa lapsille vapauden siinäkin. Mitä oppilaat ovat tottuneet käyttämään?

Valmiit tuotokset voivat olla esim. osa joulujuhlan tai kevätjuhlan ohjelmaa. Teokset voidaan katsoa toki vain luokassa oppilaiden kesken. Osa lapsista voi haluta, ettei teosta julkaista missään. Tämäkin täytyy sallia.

Opettaja voi jakaa tehtävänannon etäopetuksessa esimerkiksi Google Classroomissa. Työt voi palauttaa myös sinne.

Omien kanta-aottavien laulujen tekeminen

Reseptin lähettäjä

Tiina Rostela

Mille ikä-/kohderyhmälle

erityisesti lukiolaiset, mutta sopinee myös yläkoululaisille (valinnainen musiikki)

Pedagoginen tavoite

- saada kokemus oman sanoituksen ja sävellyksen tekemisestä pienessä ryhmässä
- oppia musiikin avulla vaikuttamisesta
- jos osana tiettyä teemaa/ ilmiötä, tavoitteena voi olla esim. oppia ihmisoikeuksista

Työskentelyyn tarvittava aika

- laajempi kokonaisuus 3 x 75 min

- "Pienemmin" toteutettuna 2 x 75 min (suuremman ryhmän yhteisen sävellyksen ja sanoituksen ideointi ja koonti)

Miten opettajan tulisi valmistautua

Opettaja voi valmistella tehtävän pienempänä tai laajempaan kokonaisuuteen ottaen kyseisen ryhmän opiskelijoiden mieltymykset sekä taidot ja osaamisen huomioon.

Opettaja voi varautua opastamaan alkuun sanoittamisessa esim. musiikin luomisessa (esimerkkejä siitä kuinka lähteä ideoimaan sanoitusta ja kuinka voi lähteä parin tai pienen ryhmän kanssa etsimään sointuja, melodioita, rytmiä).

Opettaja voi pohtia etukäteen, millä tavoin sävellykset tehdään. Käytetäänkö sovelluksia, akustisia soittimia, miten tallennetaan, esitetäänkö "livenä" jne.

Työtavan kuvaus

Laajempi kokonaisuus

Opiskelijat etsivät kappaleita, joissa on heidän mielestään sanoitus, joka on jollain tavoin (hyvin laajasti ajateltuna) kanta-aottava. He esittelevät pareittain koko ryhmälle löytämänsä ja valitsemansa kappaleet. Pohditaan yhdessä laulujen sanomaa ja teemaa.

Tämän jälkeen kaikki opiskelijat keksivät kaksi laulun aihetta, ja ne kirjoitetaan ylös. Valitaan yhdessä 1–2 mieluisinta aihetta, joista lähdetään tekemään omia kappaleita esim. pareittain tai 3–4 hengen ryhmissä.

Voidaan myös tehdä niin, että parit ja pienryhmät saavat valita kaikista aiheista sen, joka eniten kiinnostaa. Ryhmät työskentelevät itsenäisesti, ja opettaja on tarvittaessa apuna ja kannustajana.

Yleensä ryhmissä on erilaisia lähestymistapoja. Jotkut lähtevät tekemään ensin sanoja, toiset alkavat soittaa yhdessä ja ideoida kappaletta musiikillisesti.

Kun kappaleet alkavat valmistua, ne voidaan jakaa toisille. Ryhmät voivat esittää kappaleensa muille tai tehdä tallenteen. Myös pelkkä sanoituksen esitleminen ja suunnitelma musiikkityylistä voi olla riittävä tehtävä joissakin ryhmissä.

Lopuksi keskustellaan yhdessä, miltä kappaleiden tekeminen tuntui ja mitä opittiin.

Suppeampi kokonaisuus

Pohditaan kantaaottavuutta musiikissa esimerkein ja keksitään laulun aiheita yhdessä. Laulun aiheet ovat kaikkien näkyvillä, ja sitten valitaan yksi aihe, josta kappale tehdään.

Opiskelijat kirjoittavat pienissä ryhmissä tai pareittain 2–4 riviä tekstiä. Tekstit luetaan ja niistä aletaan muokata sopivaa kokonaisuutta.

Tässä vaiheessa myös päätetään kappaleen muotorakenteesta. Ainakin säkeistömuotoinen (A-A-A...) laulu on irrallisista teksteistä melko helppo koostaa. Sanoituksista voi hyvinkin löytyä myös oiva kerto-säe tai refrengei yhdistelemällä tekstinpätkiä.

Tämän jälkeen voidaan yhdessä valita helpohko sointukierto ja lähteä soittamaan sekä ideoimaan kappaleen tyyliä. Voidaan tehdä myös akustisesti, tietokoneella tai tabletilla ”pohja”, jos onkin syntymässä räppi.

Joidenkin ryhmien kanssa kappale syntyy soittamisen ja improvisoinnin tuloksena, vaikka opiskelijoita olisi paljonkin. Joidenkin ryhmien kanssa voi olla helpompaa jakautua pienempiin ryhmiin ideoimaan.

Esimerkkejä ja käyttövinkkejä

Työtapa sopii hyvin lukion syventäville kursseille (opintojaksoille) – samoin mahdollisiin teemapäiviin ja projekteihin, jolloin eri aineita voidaan myös yhdistellä. Sopii oppikirjojen Musiikki 4 (vanha ops Musiikki viestii ja vaikuttaa)- ja Musiikki 5 (Musiikkiprojekti) -tehtäviin.

Reseptin lähettäjä

Pauliina Vuorinen

Mille ikä-/kohderyhmälle

lukioikäiset ja sitä vanhemmat

Pedagoginen tavoite

Tehtävän tavoitteena on pohdita omaa elämää ja musiikin merkitystä sen eri vaiheissa. Tavoitteena on myös aukais-ta tulppaa oppilaiden omaa sävellystyötä varten ja saada kokemus onnistumisesta.

Työskentelyyn tarvittava aika

- ohjeistus: 1 oppitunti (75 min) sisältäen käytettävän ohjelman haltuunon & tehtävänannon
- oma pohdinta kysymysten pohjalta: 1 oppitunti (koti-tehtävä)

- omaa työskentelyä: 3 x 75 min
- purku ja teosten esittely: 1 oppitunti

Miten opettajan tulisi valmistautua

Tehtävässä tarvitaan

- mielellään oma instrumentti & lauluääni
- äänitysohjelma tai oma puhelin ideoiden tallentamiseen – ja/tai esim. Sibelius-ohjelma, jos oppilas haluaa nuotintaa ideat
- audiosekvensseri/musiikki-ohjelma äänitykseen

Työtavan kuvaus

Pohdintatehtävä: valmistautuminen

1. Mieti minkälainen olit lapsena. Mitkä olivat lempiharrastuksesi tai -tekemisesi? Kenen kanssa viihdyit mieluiten? Minkälaista musiikkia kuuntelit tai minkälaisesta musiikista pidit? Valitse 3 kappaletta lapsuudestasi nopeasti, liikaa miettimättä. Ne voivat olla lempimusiikkiasi tai esimerkiksi musiikkia, jota kuultit kotona. Pyri valitsemaan tunne edellä!
2. Mieti minkälainen olet nyt nuorena? Kenen kanssa tykkäät viettää aikaa? Mitkä ovat lempiasioitasi vapaa-ajalla? Mistä haaveilet? Minkälaista musiikkia kuuntelet? Valitse 3 kappaletta, jotka tuovat sinulle iloa tai ns. voimaannuttavat sinua. Tee valinnat myös hyvin nopeasti, intuitioon luottaen. Koita päättää kappaleet miettimättä niitä liikaa.
3. Missä haluaisit olla aikuisena/vanhana? Keitä lähipiiriisi ja perheeseesi silloin kuuluu? Missä asut ja mitkä asiat ovat sinulle tärkeitä? Millä tavalla pukeudut? Minkälaista musiikkia tulevaisuutesi sinä kuuntelee? Voit miettiä esim. lähipiiriisi aikuisia – kuka heistä on sinulle tärkeä esikuva? Mikä hänessä on sellaista, joka vetoaa sinuun? Minkälaista musiikkia hän kuuntelee? Valitse taas 3 kappaletta tulevaisuutesi sinulle. Ne voivat olla sellaisia, jotka kuvaavat sinua tulevaisuudessa tai niissä voidaan puhua asioista, joita haluat elämääsi tulevaisuudessa. Tee valinnat kuitenkin nopeasti – muista, että tämä on vain harjoitus!

Varsinainen tehtävä

- Pohdintatehtävän kolmesta elämänvaiheesta tehdään pieni 3-osainen sävelteos.
- Äänitä pätkät kuhunkin sävellyksen kolmeen osaan valitsemastasi kolmesta kappaleesta joko hyräillen tai soittaen tai pyydä apua opelta/opiskelukaverilta, joka voi soittaa teemat sinulle.
- Lisää jokaiseen pätkään joku uusi elementti tai uusia elementtejä; rytmi, toinen ääni, looppitms. Yhdistä nämä pätkät pienellä välikkeellä hyödyntäen edellä mainittuja elementtejä (joko valmiita looppeja/ääniä tai oma uusi idea).
- Tee osaan sekä alku- että loppusoitto samoja elementtejä hyödyntäen niin, että osalla on selkeästi alku ja loppu.
- Nämä kolme osaa voivat olla keskenään hyvinkin erilaiset – niin kuin elämäkin voi mennä hyvin monenlaisia polkuja.

Tehtävän tarkastelu ja mahdollinen jatko

- Mahdollisimman selkeä ja rajattu tehtävänanto; kappaleiden valinta tunnelma edellä. Ei liian montaa elementtiä per kappale/osa – vain 2 riittää. Kaikki tulevat onnistumaan tehtävässä, koska kaikilla on hallussa joku instrumentti ja tehtävässä on lupa käyttää myös valmiita looppeja tms. Tehdään matala kynnyksellä luoda uutta. Tehtävää voi vielä supistaa koskemaan esimerkiksi vain lapsuutta, jolloin tehtävä on vielä helpompi.
- Äänitysohjelmia otetaan haltuun tehtävän myötä.
- Tehtävä voi olla alku sävellys- ja sanoituskurssille, tai se sopii esimerkiksi kansalaisopistoon Oma musiikillinen elämäkertä -opintokokonaisuudeksi.

Keksi melodian sävelet

Reseptin lähettäjä

Annika Gummerus-Putkinen

Mille ikä-/kohderyhmälle

yläkoulu- tai lukioikäisille,
myös aloittelijalle

Pedagoginen tavoite

Tehtävissä on ajatuksena se, että annettuun rytmiin siirretään melodian säveliä MuseScore-ohjelmassa käyttämällä nuolinäppäimiä ylös tai alas. Vaihtoehtoisesti luokassa voi myös tulostaa pdf-versiot tehtävistä, jolloin käytetään perinteisesti kynää ja kumia.

Työskentelyyn tarvittava aika

—

Miten opettajan tulisi valmistautua

Opettaja valitsee oppilaalleen sopivat materiaalit alle linketyistä tiedostoista.

- [MuseScore-tiedosto Keksi melodian sävelet Rytm 1](#)
- [pdf-tiedosto Keksi melodian sävelet Rytm 1](#)
- [MuseScore-tiedosto Keksi melodian sävelet Rytm 2](#)
- [pdf-tiedosto Keksi melodian sävelet Rytm 2](#)

Äänitiedosto

- [mp3-äänitiedosto, jossa tausta](#)

Työtavan kuvaus

Keksi melodian sävelet annettuun rytmiin (mp3- ja MuseScore-tiedostot).

- Kappaleen alussa esitellään sointusävelet kuhunkin sointuun. Voit poimia sieltä säveliä melodiaan. Sointusävel on aina hyvä valinta!
- Jos haluat pystyä laulamaan melodiasi, pyri pitämään se noin oktaavin alueen sisällä.

Soita lopuksi taustan mukana tai kuuntele melodiaasi MuseScore-ohjelmassa.

Voit myös tallentaa nuottisi mp3-muodossa (Valitse Export ja sen jälkeen Export to: mp3) ja avata sen äänitysohjelmassa (BandLab, Garage Band yms).

1. Muodosta asteikkokulku (sekunti) tai toista sävel (priimi).
2. Hyppää yhden sävelen yli (terssi), muodosta asteikkokulku (sekunti) tai toista sävel (priimi).
3. Käytä pelkkiä sointusäveliä. Tässä on vain yksi sääntö: jatka tauon jälkeen edellisellä sävelellä.
4. Muodosta isompia hyppyjä sointusävelillä ja tee vastaliikkeet pienemmillä hyppyillä ja asteikkokuluilla.

Esimerkkejä ja käyttövinkkejä

MuseScore-ohjelman voi ladata ilmaiseksi netistä. Äänitiedostot voi avata äänitysohjelmassa (BandLab, Garage Band yms.). Niissä voi halutessaan soittaa mukana ja/tai äänittää, muokata ja lisätä raitoja.

Myös tehtävän rytmiä voi muuttaa. Tehtävässä annettu rauhallinen rytmi rajaa kuitenkin tehtävää mukavasti aloittelijalle, eikä hänen tarvitse miettiä ihan kaikkea samalla kertaa.

Teesejä säveltämiseen, songwritingiin ja näiden opettamiseen

Sami Kainulainen

Ei ole olemassa oikeita ja vääriä tapoja säveltää, tai oikeita ja vääriä sävellyksiä. Toki konteksti ja tarvittaessa genre- ja tyylikohtaiset seikat huomioidaan.

Ainut oikeasti huono biisi tai sävellys on se, joka jää kokonaan tekemättä.

Säveltäminen on hidastettua improvisointia – ja päinvastoin.

Säveltäminen on prosessi – älä ota turhaa stressiä “valmiiksi” saamisesta. Tee ensimmäinenkin luonnos “kokonaiseksi”, mutta älä odota “valmista”. Luonnosta on helpompi muokata ja työstää kuin nyhjäätä täysin tyhjältä.

Tehty on parempi kuin täydellinen. Poista turha paine – sävellyksen tai biisin ei tarvitse olla hyvä. Hyvä on aina subjektiivinen, ja tekijä itse on yleisönä kriittisin ja vaikein.

Kritiikki ja ideointi ovat erillisiä työvaiheita (vrt. esim. Disneyn luovuusmalli)! Ideoi rohkeasti, leikittele ideoilla, lähde työstämään. Myöhemmin on aikaa arvioida kriittisesti, karsia heikompia ideoita (jättää ne jemmaan toista sävellystä varten) ja muokata ideoita. Etene rohkeasti ja ilman kritiikkiä!

Muista, että jokainen tehty sävellys, biisi tai harjoitus vie tekemistä eteenpäin ja antaa työkaluja tulevaan. Tee paljon biisejä, jokaisesta ei voikaan tulla mestariteos. Jos biisistä tulee mielestäsi huono, tee lisää!

Älä turhaan odota inspiraatiota. Ryhdy tekemään, inspiraatio syntyy tekemisen myötä. Lähde rohkeasti liikkeelle, älä pysähdy.

Säveltämisen tärkein päämäärä ei aina tarvitse olla valmis “sävellys”. Säveltäminen on myös erinomainen tapa oppia ja tutkiskella erilaisia musiikillisia asioita ja ilmiöitä, leikitellä erilaisilla parametreilla, “musiikillinen koelaboratorio”.

Annika Gummerus-Putkinen on huilunsoiton opettaja sekä puhaltimien, teorian ja yhtyeiden toimienhaltija Pop & Jazz Konservatoriossa. Hän on kehittänyt jo vuosia improvisaation ja sävellyksen pedagogiikkaa, kirjoittanut kirjan *Sävel on vapaa!* yhdessä Katri Rehnströmin kanssa (2013) ja tuottaa jatkuvasti uutta huilun opetusmateriaalia Pop & Jazz Openin Huilun soivaan oppikirjaan. Annika on pitänyt koulutustilaisuuksia eri musiikkioppilaitoksissa jo vuosien ajan improvisoinnista.

Veera Hautsalo on musiikkipedagogi AMK ja huilisti. Hän opiskellut myös vaihto-opiskelijana Bergeinin Grieg-akatemiassa. Veera toimii huilunsoiton lehtorina Porin Palmgren-konservatoriossa. Hän on ollut mm. perustajajäsenenä perustamassa nuorisoorkesteri Aholansaari Sinfoniettaa sekä kamarimusiikkiyhdistys Satakunnan Soitannollista Seuraa.

Inkeri Jaakkola valmistui musiikin tohtoriksi Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa vuonna 2020, jolloin julkaistiin hänen väitöskirjansa *Beneath the Laurel Tree: Text-Music Relationships in Paavo Heininen's Opera Silkkirumpu (The Damask Drum)*, op. 45. Tutkijana Jaakkola on suuntautunut musiikkianalyysiin, ja hänen kiinnostuksensa kohdistuu erityisesti useiden tieteen- ja taiteenalojen näkökulmia yhdistävään analyttiseen tutkimukseen. Jaakkola työskentelee musiikinteorian ja säveltapailun opettajana Sibelius-Akatemiassa sekä Lahden konservatoriossa. Jaakkola on myös säveltäjä, ja hänen tuotantoonsa voi tutustua kustanteina sekä Music Finlandin nuotistossa.

Sami Kainulainen on musiikkialan monitoimikone, jonka työt ovat koostuneet sekä muusikon töistä että opetustöistä. Viime vuodet työpäivät ovat täyttyneet Oriveden opiston (sittemmin Ahlman) musiikkilinjan monipuolisesta toiminnasta ja opetustehtävät ovat vaihdelleet musiikkiopiston instrumenttiopetuksesta erilaisiin kurssikokonaisuuksiin sivuten mm. musiikkiteknologiaa. Biisinteko ja säveltäminen kulkevat kaiken ohessa ja kaikkeen nivoutuen, asettamatta sen suurempia pakkotahtisia tavoitteita kuin rajoitteita tyylin tai toteutuksen suhteen. Opiskeluista ovat mukaan tarttuneet mm. filosofian maisterin (FM) sekä musiikkipedagogi AMK -tutkinnot.

Tiina Kukkula on musiikkipedagogi (YAMK) ja toimii musiikin vastuopettajana ja pianonsoiton opettajana lin kansalaisopistossa ja taidekoulussa. Tiina on tehnyt pianonsoiton opettajille säveltämisen opettamiseen tarkoitettua opetusmateriaalia sivustolle <https://savellyttaminen.fi>. Hän on esiintynyt lukuisissa konserteissa eri kokoonpanoilla Oulun alueella ja on toiminut mm. lin lauluviikon pianistina.

Hanna Leskinen on musiikkiluokanopettaja Vantaalta. Hänellä on noin 20 vuotta kokemusta toimimisesta lasten kanssa musiikin parissa. Toiselta ammatiltaan hän on tanssinopettaja ja taidekasvattaja.

Kirsikka Ojala on musiikkipedagogi (Metropolia AMK) ja muusikko, joka on erikoistunut varhaisiän musiikkikasvatukseen. Hän opettaa tällä hetkellä toiminimellä pianon yksityisoppilaita sekä muskari-ryhmiä. Musiikin opetuksen lisäksi Kirsikka on kiinnostunut erilaisten kulttuuristen sekä yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkimisesta ja valmistuukin pian myös filosofian maisteriksi Alue- ja kulttuurintutkimuksen maisteriohjelmasta Helsingin yliopistosta.

Katja Peltonen on valmistunut musiikkikasvattajaksi (KM) Oulun yliopistosta sekä musiikkipedagogiksi (AMK) Centria AMK:sta. Hän on opettanut sellonsoittoa Ylivieskan seudun musiikkiopistossa, Alajärven musiikkiopistossa sekä tällä hetkellä Keski-Pohjanmaan konservatoriossa. Sellonsoiton ohessa hänen opettamiinsa aineisiin kuuluvat improvisaatio, vapaa säestys, musiikin hahmotusaineet sekä laulu. Katja on myös toiminut musiikin aineenopettajana yläkouluissa ja lukioissa sekä vapaan säestystyksen opettajana Centria AMK:ssa.

Tiina Rostela toimii musiikinopettajana Helsingin kielilukiossa. Hän on valmistunut musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemiasta (Muka). Lisäksi hän on opiskellut Pop & Jazz Konservatoriossa.

Tiina Vartiainen toimii Pukinmäenkaaren peruskoulun musiikin lehtorina. Hän on opiskellut musiikkikasvatusta Itä-Suomen yliopistossa Savonlinnassa ja Jyväskylän yliopistossa.

Pauliina Vuorinen on musiikin maisteri (Sibelius-Akatemia), musiikkipedagogi (Savonia AMK) sekä laulaja-säveltäjä. Hän opettaa tällä hetkellä laulua Kuopion taidelukio Lumitissa sekä työottaa uutta sooloalbumiaan.

